KINCSES ELŐD JOGÁSZ, A NEMZETI MEGMENTÉSI FRONT VOLT MEGYEI ALELNÖKE A MAGYAR–ROMÁN MEGBÉKÉLÉS ALÁÁSÁSÁRÓL

Marosvásárhely a szekus forgatókönyv B terve volt

Az 1989-es forradalom mámorában hirtelen fellángoló román–magyar barátság provokálta ki a kényszerpályára helyezett Szekuritátéból azt az ördögi tervet, amellyel – emberáldozatok árán – szétverték a két nép közötti bizalmat. Kincses Előd ügyvéd, a marosvásárhelyi események egyik kulcsfigurája szerint ez volt a forgatókönyv B változata. Az egykori Nemzeti Megmentési Front volt Maros megyei alelnökének meggyőződése, hogy eredetileg a határ mentén, Szatmárnémetiben szerették volna „felrobbantani” az irredentizmus bombáját.

» SZUCHER ERVIN

VERESS ÁNDOR

Kincses Előd: a Ion Iliescu vezette rezsim első politikai menekültje voltam

– Ha nincs 1989 decembere, hanem egy forradalom nélküli átmenetnek lehetünk tanúi, mennyire tartja valószínűnek 1990 márciusának bekövetkezését?

– Ha Ceauşescu bukása nem követel ekkora véráldozatot, hanem egy bársonyos forradalom révén következik be a hatalomátvétel, a március sem lett volna ennyire fekete. De nem is lettünk volna annyira derűlátóak, mint amilyenekké váltunk ’89. december végének euforikus hangulatában, amikor, ha rövid ideig is, de nagyon szerettek bennünket a románok. Ez a szeretet végzetes lett számunkra, ugyanis váratlanul érte, és valósággal megrémítette a Szekuritátét és a hozzá csatolt politikai réteget. Gondoljuk csak el, ha románok és magyarok között létrejön a történelmi megbékélés, akkor a szekusok végképp elesnek a gyakorlatilag veszélytelen magyar irredentizmus elleni „sikeres” küzdelmük révén oly könnyen szerzett pénzektől. És a politikusok sem tudják hülyeségeiket, sutaságukat a magyar veszéllyel való riogatással álcázni.

– Optimisták voltak vagy inkább naivak? Esetleg, ahogy a többség szokta emlegetni: netán kissé türelmetlenek a történelmi igazság visszaállítását illetően?

– Hetven évet vártunk a részleges jogorvoslásra, és azt mondják, hogy türelmetlenek vagyunk?! Ez egyenesen hülyeség. Sajnos ezt a retorikát egyes RMDSZ-vezetők is átvették, amikor – a románság érzékenységére hivatkozva – mindegyre odázták és odázzák a mai napig bizonyos kérdések tisztességes megoldását, vagy legalább felvetését. Arról nem is beszélve, hogy ameddig egy hatalom nincs megcsontosodva, nehezebben áll ellent a követeléseknek. A forradalmat, pontosabban a népfelkelést követő első napok hangulata megalapozta a hurráoptimizmust. Amikor 1989. december 23-án a Nemzeti Megmentési Front vegyes, magyar–román küldöttsége Király Károly megbízásából Bukarestbe utazott, Jakabffy Attila és Vasile Pol élő adásban beszéltek a román–magyar közös győzelemről. Hazafelé megálltunk Predealon; az étteremben a szomszéd asztalnál ülő színromán társaság felismert bennünket, tagjai rendkívüli kedvességgel odajöttek, ölelgettek, és mindegyre azt hajtogatták, milyen jó, hogy végre egymásra találtunk, magyarok és románok. Aki átélt egy ilyen túlcsorduló szeretetet, de most mégis azt állítja, hogy ’89-et követően még az első napokban sem volt derűlátó, az mai szemüvegen keresztül látja a világot. Ugyanakkor hangsúlyozom: optimizmusunkra csak a felkelést követő első napok adtak okot. A január 12-ei, utolsó közös magyar–román főtéri tüntetésen már arról beszéltem a tömegnek, hogy félő, a Nemzeti Megmentési Front átmentési fronttá alakul. Erre a hallgatóság a „Jos cu ei!”, „Le velük!” jelszavak skandálásával reagált.

– Mikortól érzékelte a pogrom veszélyét?

– Miután a magát Frăţiának nevező vatrás fiókszervezet megtámadta az RMDSZ szászrégeni székházát, kezdtem érezni, hogy van valami a levegőben. Erre Király Károly február eleji intése is ráerősített, amikor arra figyelmeztette Sütő Andrást meg engem, hogy lehetőleg ne járjunk egymagunk az utcán.

– Nem volt gyanús, hogy már 1989. december 22-től Marosvásárhely románságát jobbára a múlt emberei képviselik a városvezetésben?

– Hogy mennyire voltak a múlt emberei, illetve a katonai egyenruhában megjelenő tisztek mennyire voltak valódi katonatisztek vagy netán politikai, szekustisztek, nem volt honnan tudnom, hiszen sem én, sem a legtöbb magyar vezető nem ismerte őket. Az viszont már a Nemzeti Megmentési Front megyei vezetésének megalakulásakor látszott, hogy bekerültek oda nem illő figurák. De akkor az ilyen fura alakok még kisebbségben voltak, az elején nem merték kimutatni a foguk fehérjét. Egy példával is szolgálnék: 1990. január 19-én a Maros megyei megmentési front, a FSN gyakorlatilag egyhangú szavazással fogadta el a Bolyai Farkas-líceum visszamagyarosítását és a Papiu színrománosítását. Nem azonnali hatállyal, mint a kolozsvári magyar iskolák esetében, hanem szeptembertől, a következő iskolaévtől.

– Kik készítették elő a véres eseményeket: a „felszínre került” második vonal képviselői és az ortodox papok? Vagy a mélyben meghúzódó Szekuritáté? Esetleg a két csapat ötvözete?

– Elsősorban a Szekuritáté, amely december végétől megállás nélkül ügyködött – nem is a mélyben, hanem a hadsereg fennhatósága alatt, a román pártsajtó hathatós támogatásával. Hogy a szekusok nem tétlenkedtek, hanem a hadsereg oltalma alatt folytatták „áldásos” tevékenységüket, maga Ioan Judea ezredes, a vásárhelyi pogromkísérlet egyik társszervezője is leírta a Cumpăna lui martie című könyvében. Noha kötetében, hogy finoman fogalmazzak, nem mindig ragaszkodik az igazsághoz, nem hinném, hogy éppen ebben, a saját szerepét is kiemelő lényeges kérdésben hazudott volna. Román források sohasem cáfolták ezt az állítást. Az ezredes büszkén hangsúlyozta, hogy hazafi katonatisztként és a város vezetőjeként végig együttműködött a hadsereg által oltalmazott szekusokkal. Mesélnék egy ehhez kapcsolódó rövid történetet: Sütővel megbeszéltük, hogy Marosvásárhely polgármesterének Hayek Horstot, az Imatex főmérnökét javasoljuk, aki mind a magyar, mind a román közösség körében köztiszteletnek örvendett.

» A véres eseményeket elsősorban a Szekuritáté készítette elő, amely december végétől megállás nélkül ügyködött – nem is a mélyben, hanem a hadsereg fennhatósága alatt, a román pártsajtó hathatós támogatásával.

Amikor a gyűlésen megemlítettük a nevét, a román fél kézzel-lábbal tiltakozott ellene; inkább a színmagyar Orbán Dezső megválasztását forszírozták, akit mi is elfogadtunk. Mindebből azt szűröm le, hogy az „illetékesek” lehallgatták a Sütő András lakásán folytatott megbeszélésünket, amelyben azt elemeztük, hogy Hayek Horst ugyan szász nevű, de magyar érzelmű, karakán, felkészült ember. Tervünkről csakis így szerezhettek tudomást. Ezen az ülésen még történt egy érdekes dolog: a román fél azt szerette volna, hogy Ioan Sabău-Popot – akkoriban még a Pop neve nélkül – a municípiumi vezetés titkárává válasszák meg. Eugen Baculea közjegyző, a megyei FSN titkára arra figyelmeztetett, hogy ügyelni kell Sabăura, mert nagyon veszélyes – ami hamarosan ki is derült. És ezt egy olyan ember állította, akinek vatrás kötődései is voltak. Azzal a trükkel tudtam megakadályozni, hogy ne ilyen jegyző kerüljön a városházára, hogy elmondtam: a jogszabály nem teszi lehetővé a bíráknak, hogy politikai szerepet vállaljanak. Igaz, cseberből vederbe kerültünk, mert végül azt az Ovidiu Iosif ügyvédet választották meg, akiből később a magyarellenes Román Nemzeti Egységpárt, a hírhedt PUNR szenátora lett.

– Harminc év távlatából miként látja: elkerülhető lett volna a március 19–20-i provokáció?

– Persze. De csak egy feltétellel: ha március 15-én a szatmári magyarok ellenállnak a Vasile Ţîră százados által vezetett marosvásárhelyi vatrás különítménynek, amely

BÁLINT ZIGMOND/AZOPAN PHOTOARCHIVE – WWW.AZOPAN.RO/ARCHÍV

Ha románok és magyarok között létrejön a történelmi megbékélés, akkor a szekusok végképp elesnek oly könnyen szerzett kiváltságaiktól